

Часопіс уключае артыкулы айчынных і замежных даследчыкаў, прысвечаныя актуальным пытанням беларускага мовазнаўства. Праблемы функцыянавання беларускай мовы разглядаюцца на лексічным, фанетычным, словаўтваральным, марфалагічным узроўнях. Пэўнае месца ў выпуску займаюць артыкулы па пытаннях прыкладнай лінгвістыкі, тэрмінаграфіі, фразеалогіі, мовы мастацкай літаратуры, гісторыі мовы, дыялекталогіі. У часопісе змешчаны матэрыялы хронікі, нататкі па культуры мовы і этымалогіі, рэцэнзіі на айчынныя і замежныя навуковыя выданні.

Разлічаны на мовазнаўцаў, настаўнікаў, студэнтаў, журналістаў.

Рэдакцыйная калегія:

- А. А. Лукашанец (галоўны рэдактар),
І. Л. Капылоў (намеснік галоўнага рэдактара),
В. М. Нікалаева (адказны сакратар),
М. П. Антропаў,
А. М. Булыка,
Г. Генцэль (Германія),
В. М. Курцова,
В. А. Ляшчынская,
Г. М. Мезенка,
Н. В. Паляшчук,
М. Р. Прыгодзіч,
В. П. Русак,
А. І. Скапненка (Украіна),
Н. А. Снігірова,
Г. А. Цыхун,
М. Янковяк (Польшча)

Рэцэнзенты:

кандыдаты філалагічных навук

З. І. Бадзевіч, Т. П. Кугейка

ЗМЕСТ

Да XVI Міжнароднага з'езда славістаў (Бялград, 2018).....	3
---	---

НАВУКОВЫЯ ПУБЛІКАЦЫІ

<i>Ляшчынская В. А.</i> Фразеалагізмы архітэктурна-будаўнічага кода культуры беларусаў з сімвальным кампанентам <i>парог</i>	11
<i>Арцёмава В. А.</i> Указальныя займеннікі як сродкі актуалізацыі прасторава-тэмпаральнага дэйкіса ў беларускай мове.....	20
<i>Чайка Н. У.</i> Семантычныя тыпы канструкцый з эліпсісам дзеяслова ў сінтаксічнай сістэме сучаснай беларускай мовы.....	28
<i>Уласевіч В. І., Даўгулевіч Н. М.</i> Асаблівасці фанетыка-арфаграфічнага засваення новых запазычанняў у сучаснай беларускай мове.....	36
<i>Кандрацэня І. У.</i> Мікрапалі здзіўлення ў лексіка-семантычных палях эмоцый у рускай і беларускай мовах.....	45
<i>Ванкевіч А. Г.</i> Эпідыгматычныя адносіны членаў метэаралагічных палёў у рускай і беларускай мовах.....	53
<i>Бурак І. Л.</i> Фармальныя сродкі сувязі з апорным злучнікам <i>але</i> ў сучаснай беларускай мове.....	61
<i>Клімаў І. П.</i> Падыходы С. Буднага і В. Цяпінскага да перакладу сакральнага тэксту.....	69
<i>Памазенка Т. Л.</i> Асноўныя тэндэнцыі развіцця беларускай перакладной тэрмінаграфіі ў другой палове XX ст. (1950–1980-я гг.) (<i>працяг</i>).....	77
<i>Нікіціна Н. Я.</i> Адметнасці аўтарскага перакладу з беларускай мовы на рускую ў кантэксце агульнасусветнай перакладчыцкай практыкі.....	89
<i>Турчынская М. В.</i> Найменні жывых істот у святле апазіцыі «мужчынскае / жаночае» (псіхалінгвістычны эксперымент).....	97
<i>Ларыёнава А. А.</i> Функцыянальна-семантычнае поле пэўнасці / няпэўнасці ў беларускай мове: структура і сродкі выражэння.....	106
<i>Хвіланчук Ю. Л.</i> Структурна-семантычная характарыстыка канструкцый з часавымі адносінамі ў беларускіх народных гаворках.....	117

ЭТЫМАЛАГІЧНЫЯ НАТАТКІ

Радасная вада? (<i>М. Тарэлка</i>).....	126
---	-----

КУЛЬТУРА МОВЫ

Вызначэнне пабочных канструкцый у сказе (<i>І. Л. Бурак</i>).....	128
---	-----

ХРОНІКА

Ірына Уладзіміраўна Кандрацэня (да 60-годдзя з дня нараджэння) (<i>В. М. Нікалаева, І. У. Ялынцава</i>).....	131
--	-----

УДК 81'255.2-821.161.3:81'271.1

Н. Я. НІКІЦІНА

АДМЕТНАСЦІ АЎТАРСКАГА ПЕРАКЛАДУ З БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ НА РУСКУЮ Ў КАНТЭКСЦЕ АГУЛЬНАСУСВЕТНАЙ ПЕРАКЛАДЧЫЦКАЙ ПРАКТЫКІ

Камунікацыю ў сучасным шматнацыянальным і мультимоўным грамадстве нельга ўявіць без перакладу. У розных культурна-моўных і нацыянальна-гістарычных умовах пераклад набывае пэўныя спецыфічныя рысы, вывучэнне якіх спрыяе павышэнню эфектыўнасці міжсабовых зносін.

Беларускі літаратуразнаўца, крытык, перакладчык І. А. Чарота адзначае, што адной з асаблівасцей беларускага перакладу з'яўляецца «наяўнасць аўтаперакладу, якога ў такім маштабе ніводная літаратура свету не ведае» [1]. Дадзенае сцвярджэнне ўяўляецца нам спрэчным, паколькі вывучэнне маштабаў аўтарскага перакладу (АП) у кантэксце ўсіх сусветных літаратур – справа няпростая. Тым не менш праведзеныя намі аналіз айчынных і замежных крыніц, звязаных з тэмай даследавання, дазволіў выявіць на ўсіх кантынентах каля 80 краін, у якіх развіваюцца тэорыя (мал. 1) і практыка (мал. 2) АП.

На падставе праведзенага аналізу можна ўмоўна падзяліць АП на дзве групы – заходнюю і ўсходнюю.

Да **заходняй групы** адносяцца пераклады на заходнееўрапейскія мовы, у асноўным – на англійскую. Гэта звязана з пераважным характарам англійскай мовы ў сучасным свеце (у тым ліку, у літаратурна-мастацкай сферы) і часта выклікана натуральным імкненнем аўтара пашырыць сваю чытацкую аўдыторыю альбо сацыяльна-палітычнымі прычынамі (выгнанне, цензура і г. д.). Акрамя таго, магчымыя АП з мовы меншасці насельніцтва краіны на мову большасці (напрыклад, з галісійскай на іспанскую ў Іспаніі, з афрыкаанс на англійскую ў ПАР і г. д.).

Згодна з нашымі падлікамі, найбольш даследаванымі аўтарамі-перакладчыкамі заходняй групы з'яўляюцца С. Бэкет (Ірландыя, Францыя), Н. Х'юстан (Канада), У. Набокаў (Расія, ЗША), Р. Феррэ (Пуэрта-Рыка), В. Аляксакіс (Грэцыя, Францыя), Ж. Убалду Рыбейру (Бразілія), А. Чжан (Кітай, ЗША), П. Істраці (Румынія), А. Кункейра (Галісія, Іспанія), К. Рыера (Каталонія, Іспанія), І. Бродскі (Расія, ЗША), Л. Пірандэла (Італія), Дж. Джойс (Ірландыя), Х. Семпрун (Францыя, Іспанія), К. Каччолі (Італія), Р. Федэрман (Францыя, ЗША).

Мал. 1. Краіны, у якіх займаюцца вывучэннем АП

Мал. 2. Краіны, у якіх ствараюцца АП

Вывучэннем АП дадзенай групы найбольш актыўна займаюцца ў Іспаніі (Х.-С. Сантоя, Х. М. Дасілва, П. Лопес Лопес-Гай, Э. Танкейра і інш.), Бразіліі (М. А. Ганчалвес Антунэс, Д. Кардоса Камарга і інш.), ЗША (Э. Клосці Бажур, Р. Грутман і інш.), Італіі (К. Манціні, П. Пучыні і інш.), Францыі (Я. Махдэб, С. Дубінскі і інш.), Германіі (Б. Бенэрт, Э. Гентэс і інш.), Англіі (К. Уайт і інш.), Румыніі (Т. Чабан, М. Канстанцінеску і інш.), Кітаі (Ч. Джыронг, А. Сіў Вай Фун і інш.) і Расіі (Г. Ю. Смірнова, В. А. Разумоўская, Б. М. Носік і інш.).

Ва ўсходнюю групу ўваходзяць АП на рускую з нацыянальных моў дзяржаў і народнасцей былога СССР: Беларусі (І. Мележ, В. Быкаў, В. Казько, В. Іпатава, Л. Рублеўская, В. Вярба, К. Крапіва, А. Макаёнак, М. Рыльскі, М. Багдановіч і інш.), Украіны (П. Куліш, І. Франко, Г. Ф. Квітка-

Аснаўненка і інш.), Азербайджана (Анар, Ч. Гусейнаў і інш.), Кыргызстана (Ч. Айтматаў, М. Байджыеў і інш.), Казахстана (А. Кім і інш.), Грузіі (Ч. Амірэджыбі і інш.), Арменіі (Н. Зар’ян і інш.), Асеціі (Т. Бесаеў, С. Брытаеў, К. Дзесаў, Г. Хугаеў, Н. Джусойты, М. Басіеў, С. Марзойты, М. Цагараеў і інш.), Удмуртыі (Ф. Васільеў і інш.), Рэспублікі Марый Эл (К. Васін і інш.) і г. д.

АП усходняй групы з’яўляюцца аб’ектам вывучэння філолагаў з Расіі (Ю. І. Сікалюк (АП ва ўкраінскай літаратуры), Л. Б. Дзапарова (АП у асецінскай літаратуры), А. В. Камітава (АП ва ўдмурцкай паэзіі), Н. С. Майнагашава (АП у хакаскай літаратуры) і інш.), Беларусі (Н. В. Якавенка (Дзянісава), В. П. Рагойша, А. А. Гіруцкі і інш.), Украіны (С. Бук, В. П. Пагінайка і інш.), Кыргызстана (М. А. Апышаў) і іншых краін.

Адметнай асаблівасцю дадзенай групы з’яўляецца тое, што аўтар ажыццяўляе пераклад з нацыянальнай мовы на рускую, каб той стаў «арыгіналам» для перакладаў на іншыя сусветныя мовы. Перакладаць уласныя творы аўтараў часцей за ўсё падахвочвае недахоп прафесіяналаў, здольных выканаць пераклад з нацыянальнай мовы на сусветныя без пасрэдніцтва рускай мовы [2].

АП вельмі распаўсюджаны ў краінах, дзе суіснуюць дзве блізкія мовы, аднак некаторыя даследчыкі прапануюць разглядаць гэтую з’яву як асаблівы выпадак, бо аўтары не толькі білінгвальныя, але і бікультурныя – цалкам пагружаныя ў абедзве культуры. У падобных умовах функцыя перакладчыка набывае амаль абсалютную «нябачнасць», а сам АП чытаецца як арыгінал [3].

Акрамя таго, унікальнасць мастацкага перакладу на рускую мову ў Беларусі заключаецца яшчэ і ў тым, што білінгвізм і бікультурызм уласцівыя не толькі пісьменніку, але і чытачу, які можа ацаніць якасць перакладу, а гэтым самым і паўплываць на яго [4]. Такого «двухмоўнага чытача-крытыка» няма ні ў перакладчыкаў з далёкіх еўрапейскіх моў, ні ў іх калегаў з ліку прадстаўнікоў неславянскіх народаў СССР [5].

В. П. Рагойша надае асаблівы статус беларуска-рускаму білінгвізму з-за ўнікальнай блізкасці двух народаў на ўсіх узроўнях матэрыяльнага і духоўнага жыцця грамадства. Калі працэс перакладу закранае не слова, а яго сэнс, то – на думку вучонага – павышаецца магчымасць адэкватнага ўзнаўлення блізкамоўнага тэксту, а працэс перакладу значна палягчаецца [6].

Аднак самі аўтары-перакладчыкі прытрымліваюцца супрацьлеглага меркавання. «Беларускай мове, беларускай прозе пры перакладзе яе на рускую больш, чым якой-небудзь іншай, не пашанцавала, не пашанцавала менавіта з-за блізкасці моў, роднасці іх, – пісаў В. Казько. – Наогул, на роднасныя мовы патрэбен асабліва тонкі, амаль музычны слых, каб адчуваць і роднасць, і адлегласць» [7].

В. Быкаў лічыў, што «перакладаць на рускую мову павінен па магчымасці сам аўтар», таму што «ўяўная лёгкасць перакладу, значная тоеснасць

беларускай і рускай моў уладна трымаюць перакладчыка ў палоне прыблизнасці, спараджаючы ў выніку нешта тоеснае, асераднёнае і пазбаўленае колеру, што, хоць і напісана па-руску, невынішчальна нясе на сабе ўсе прыкметы сырога падрадкоўніка» [8].

Памылкі ў выбары моўных сродкаў у працэсе перакладу як акта камунікацыі могуць прывесці да парушэнняў на розных узроўнях моўнай сістэмы, што суадносіцца з лінгвістычным аспектам двухмоўя. Моўная праблема білінгвізму заключаецца ў тым, каб «прадказаць найбольш верагодныя праявы інтэрферэнцыі <...> і паказаць адхіленні ад нормаў кожнай з моў» [9].

Вядомы казахстанскі вучоны-лінгвіст А. Я. Карлінскі, які займаецца пытаннямі тэорыі моўных кантактаў і двухмоўя, разумее пад інтэрферэнцыяй «выпадкі адхілення ад нормы ў другаснай мове (M_2) білінгва, якія ўзніклі пад уплывам першаснай (M_1)» [10]. Адваротную з'яву ўплыву M_2 на M_1 ён называе інтэркаляцыяй [11]. Вывучэнне асаблівасцей інтэрферэнцыі і інтэркаляцыі ва ўмовах узаемадзеяння блізкароднасных моў на прыкладзе АП можа ўнесці значны ўклад у справу даследавання феномена білінгвізму.

З мэтай вызначэння характэрных асаблівасцей інтэрферэнцыі і інтэркаляцыі пры ўзаемадзеянні блізкароднасных моў быў праведзены аналіз 192 моўных парушэнняў, выяўленых пры супастаўленні беларускамоўных арыгіналаў мастацкіх тэкстаў («Сотнікаў» В. Быкава, «Суд у Слабадзе» В. Казько, «Мінскі напрамак» І. Мележа) і іх АП на рускую мову. Прааналізавана 99 прыкладаў інтэрферэнцыі (уплыву беларускага варыянта на рускі) і 93 праявы інтэркаляцыі (уплыву рускай мовы на беларускую).

Першы этап аналізу ўключаў суаднясенне парушэнняў з узроўнямі моўнай сістэмы і прадэманстраваў наступныя вынікі. Найбольшы ўзаемаўплыў моў назіраецца на лексічным узроўні – 75 прыкладаў інтэрферэнцыі (*Жил на свете хлопчик* (рус. *мальчик*), *еще не жил даже, только родился, а мать умерла* (КР, с. 421); *Да еще подавай вам бульбочки* (рус. *картошечки*), *огурчиков...* (БР, с. 466); *К окопу Кривца ловко подполз сосед, широкоплечий подрывник Шашура, лег, прячься за комель* (рус. *ствол*) *ольхи* (МР, с. 75) і г. д.) і 74 прыклады інтэркаляцыі (*І калі мы раней дзяржалі* (бел. *трымалі*) *вас у дзетдоме да семнаццаці гадоў, то сёння мы не можам дазволіць сабе гэтага* (КБ, с. 31); *Твой паўшубачак* (бел. *кажушок*) *таксама прыбяром* (ББ, с. 434); *Вярнуўшыся дамоў, Васіль рашыў* (бел. *вырашыў*) *зайсці ў шпіталь* (МБ, с. 141) і г. д.).

На другім месцы ў колькасных адносінах стаяць марфалагічныя парушэнні – па 8 прыкладах інтэрферэнцыі (*Были у меня и сыны* (рус. *сыновья*), *и внук твоих годков* (КР, с. 485)) і інтэркаляцыі (*Быў у той газеце надрукаван* (бел. *надрукаваны*) *яшчэ здымак, зняты з самалёта* (МБ, с. 117)).

Інтэрферэнцыя прадстаўлена таксама на ўзроўнях словаўтварэння (5 прыкладаў: *Что напраслину узводишь* (рус. *возводишь*)? (КР, с. 485)), фане-

тыкі і фразеалогіі (па 2 прыклады: *Не держу я тебя, голуб* (рус. *голубь*) *ты мой...* (КР, с. 499); *Нема дурных* (рус. *нет дураков*) *лезть в петлю...* (МР, с. 27)).

Да праяўленняў інтэркаляцыі адносяцца сінтаксічныя (5 выпадкаў: *Камандуючага кінула к ветравому шклу* (бел. *да ветравога шкла*) (МБ, с. 129) і інш.), фанетычныя (3 выпадкі: <...> *зернятка* (бел. *зярнятка*) *ці бульбачка не прападаюць, кормяць* (КБ, с. 124) і інш.) і словаўтваральныя (1 выпадак: – *Уязджайце, уязджайце* (бел. *ад'язджайце*) *нямедленна, – накінулася яна на пажарнікаў яшчэ здалёку* (КБ, с. 39)) парушэнні.

Акрамя таго, 7 прыкладаў інтэрферэнцыі і 2 прыклады інтэркаляцыі маюць адхіленні адначасова на некалькіх узроўнях: лексічным і марфалагічным (*Таточку!*.. (КР, с. 470)), лексічным і словаўтваральным (*Не, Ничипор, меня отсюда краном надо здымать* (КР, с. 431); *Сматра каму вораг...* (ББ, с. 378)), фанетычным і словаўтваральным (*И в вачах тёмна...* (КР, с. 499)) і інш.

Паколькі інтэркаляцыя «выяўляецца звычайна толькі на лексічным узроўні» [12], правамерна казаць аб адмысловым яе характары ў выпадку ўплыву адной роднаснай мовы на іншую, у прыватнасці, рускай на беларускую. У сувязі з гэтым далейшае выкарыстанне тэрміна «інтэркаляцыя» ў адносінах да парушэнняў у беларускіх варыянтах тэкстаў пад уздзеяннем рускіх уяўляецца нам недарэчным. Э. М. Ахунзіянаў, Л. І. Бараннікава, В. Ю. Розенцвейг, С. Ул. Сямчынскі і іншыя лінгвісты разумеюць інтэрферэнцыю шырока – як двухбаковы працэс узаемадзеяння сістэм дзвюх моў з прычыны моўных кантактаў [13]. Удакладняючы дадзенае сцвярджэнне ў адпаведнасці з сітуацыяй беларуска-рускага білінгвізму, прапануем называць парушэнні ў рускай мове пад уплывам беларускай прамой інтэрферэнцыяй (ПІ), а адваротную з'яву – адваротнай інтэрферэнцыяй (АІ).

На другім этапе даследавання была вызначана прыналежнасць моўных парушэнняў да пэўнай часціны мовы. Большасць праяў ПІ суадносіцца з назоўнікамі (56), дзеясловамі і дзеяслоўнымі формамі (33), а таксама прыметнікамі (4), прыслоўямі (1) і іншымі часцінамі мовы (5). АІ ж больш за ўсё ўласціва дзеясловам і дзеяслоўным формам (33), назоўнікам (18), прыслоўям (17), прыметнікам (8), прыназоўнікам і выклічнікам (па 5) і іншым часцінам мовы (7). Назоўнікі і дзеясловы з'яўляюцца граматычнай асновай сказа як у беларускай, так і ў рускай мовах, што, магчыма, і выклікала вялікую колькасць парушэнняў у дадзеных чацінах мовы.

Трэці этап аналізу быў звязаны з вызначэннем ступені спантаннасці моўных дэвіяцый, якія могуць з'яўляцца сродкам моўнай характарыстыкі мастацкага персанажа і ў падобных выпадках могуць быць наўмыснымі. Аднак калі парушэнне зафіксавана ў словах аўтара, то вялікая верагоднасць неўсвядомленага праяўлення білінгвальнай моўнай асобы пісьменніка. Згодна са зробленымі падлікамі, 72 прыклады ПІ і 69 прыкладаў АІ прыпадаюць на простую мову. Тым не менш колькасць парушэнняў у аўтарскай мове

таксама значная – 27 прыкладаў ПІ і 24 прыклады АІ. Прыблізна роўная колькасць прыкладаў узаемнага ўплыву дзвюх моў сведчыць аб збалансаваным характары білінгвізму аўтараў-перакладчыкаў.

На завяршальным этапе была праведзена класіфікацыя інтэрферэм па іх тыпе. У сінтаксічным дачыненні інтэрферэма звычайна адпавядае сказу і бывае простая (парушэнні ў 1 слове на 1 моўным узроўні), складаная (парушэнні ў некалькіх словах на 1 моўным узроўні), сінкрэтычная (парушэнні ў 1 слове на некалькіх моўных узроўнях), рознаўзроўневая (парушэнні ў некалькіх словах на некалькіх моўных узроўнях) і множная (спалучэнне некалькіх тыпаў інтэрферэм) [14].

3 агульнай колькасці 158 інтэрферэм (па 79 – ПІ і АГ) абсалютную большасць складаюць простыя інтэрферэмы (63 пры ПІ, 70 пры АІ).

Складаныя інтэрферэмы больш характэрны для АІ: 6 выпадкаў (*Чуешь, как море там бьется, по шматку их поганые души раздерут* (КР, с. 430)). Пры ПІ – 3 падобныя прыклады (*Гасударства – не дойная карова, панятна я гавару?* (КБ, с. 31)). Усе інтэрферэмы ў прыведзеных ілюстрацыях адносяцца да лексічнага ўзроўню.

Рознаўзроўневыя інтэрферэмы, наадварот, часцей сустракаюцца пры ПІ: 8 выпадкаў (*А у тебя, Захарья, сакера* (лексічны ўзровень), *так и украсти* (словаўтваральны ўзровень) *такую не грех* (КР, с. 499)). Пры АІ зафіксаваны толькі 2 выпадкі (*Але перашыек к поўдню* (сінтаксічны ўзровень), *дзе між балот ідзе магістраль, увесь начынен* (марфалагічны ўзровень) *мінамі, фугасамі, шчэрыцца гарматамі і дотамі* (МБ, с. 128)).

Сінкрэтычны тып інтэрферэм прадстаўлены толькі трыма прыкладамі: 2 пры ПІ (*А хаты так, прабачайце* (лексічны і словаўтваральны ўзроўні), *люди добрые, из этого самого, из дерьма коровьего лепят...* (КР, с. 500)), 1 пры АІ (*Сматра* (лексічны і словаўтваральны ўзроўні) *каму вораг...* (ББ, с. 378)).

Множныя інтэрферэмы таксама малаколькасныя (3) і былі выяўлены толькі пры ПІ (*Не назоляй* (лексічны ўзровень) *мне, хлопча* (лексічны і марфалагічны ўзроўні) ... (КР, с. 427)).

Звяртаюць на сябе ўвагу выпадкі суіснавання ПІ і АІ на лексічным узроўні ўнутры адной пары моўных эквівалентаў (*Ну, бывай, дружышча!* (МБ, с. 40) – *Ну, бывай, дружыще!* (МР, с. 45); *Панімаеш, там хата, клямка на шчэпачцы* (ББ, с. 411) – *Понимаешь, там хата, клямка на щепочке* (БР, с. 457) і інш.).

У тэорыі камунікацыі прынята лічыць, што інтэрферэнцыя звычайна вядзе да камунікатыўных няўдач ці нават правалаў. Аднак нашы назіранні паказалі, што пры ўзаемадзеянні блізкароднасных моў ПІ і АІ не маюць такіх наступстваў, а ў выпадках АП спрыяюць міжкультурнай інтэграцыі ў межах аднаго мастацкага твора.

Такім чынам, у выніку праведзенага даследавання можна сфармуляваць наступныя высновы:

АП можна ўмоўна падзяліць на дзве групы: заходнюю (пераклады на заходнееўрапейскія мовы) і ўсходнюю (АП на рускую з нацыянальных моў дзяржаў і народнасцей былога СССР). Беларуска-рускі білінгвізм, блізкасць дзвюх моў і двух народаў могуць як палегчыць працэс перакладу, так і значна ўскладніць яго і стаць прычынай моўных дэвіяцый;

на падставе вынікаў суаднясення моўных парушэнняў у АП з узроўнямі моўнай сістэмы мэтазгодна называць парушэнні ў рускай мове пад уплывам беларускай прамой інтэрферэнцыяй, а адваротную з'яву – адваротнай інтэрферэнцыяй;

падчас вызначэння прыналежнасці моўных дэвіяцый да пэўнай часціны мовы ваяўлена, што большасць праяў ПІ і АІ суадносіцца з назоўнікамі і дзеясловамі, г. зн., з граматычнай асновай сказа, без якой яго існаванне немагчыма;

даследаванне спантаннасці моўных адхіленняў паказала прыблізна роўную ступень узаемаўплыву дзвюх моў, што сведчыць аб збалансаваным характары білінгвізму аўтараў-перакладчыкаў;

пры правядзенні класіфікацыі інтэрферэм па іх тыпе было ўстаноўлена, што абсалютную большасць складаюць простыя інтэрферэмы, аднак гэта не выключае наяўнасць складаных, рознаўзроўневых, сінкратычных і множных інтэрферэм;

у выпадку ўзаемадзеяння блізкароднасных моў пры АП інтэрферэнцыя не вядзе да камунікатыўных няўдач і правалаў, а спрыяе інтэграцыі дзвюх культур у межах аднаго мастацкага твора.

Спіс скарачэнняў

АП – аўтарскі пераклад; ПІ – праяма інтэрферэнцыя; АІ – адваротная інтэрферэнцыя; ББ – Быкаў, В. Сотнікаў / В. Быкаў // Поўн. зб. тв.: у 14 т. – Мінск: Саюз беларус. пісьменнікаў; М.: Выд-ва «Время», 2005. – Т. 3: Аповесці. – С. 351–510; БР – Быков, В. Сотников / В. Быков // Повести: Дожить до расвета; Его батальон; Волчья стая; Сотников; Обелиск / пер. с белорус. – Минск: Маст. літ., 1988. – С. 405–543; КБ – Казько, В. А. Суд у Слабадзе: аповесць / В. А. Казько. – Мінск: Сталія, 2002. – 192 с.; КР – Козько, В. А. Судный день: повести / В. А. Козько. – М.: Мол. гвардия, 1988. – 525 с.; МБ – Мележ, І. П. Зб. тв.: у 6 т. – Мінск: Беларусь, 1969–1971. – Т. 2: Мінскі напрамак: раманы: у 3 кн. – Кн. 1: Хмары на святанні [Электронны рэсурс] / І. П. Мележ. – 1970. – С. 1–150. – Рэжым доступу: <http://www.pdf.kamunikat.org/download.php?item=19482-1.pdf>. – Дата доступу: 10.02.2016; МР – Мележ, І. П. Минское направление: роман: в 3 кн. / И. П. Мележ; пер. с бел. авт. – М.: Сов. писатель, 1973. – С. 1–165.

Літаратура

1. Каб не знікалі даляглыды // Літаратура і мастацтва. – 2001. – 23 сак. – С. 13.
2. Апышев, М. Феномен двуязычия: Чингиз Айтматов и Мар Байджиев / М. Апышев. – Баку, 2009. – С. 112.
3. Tanqueiro, H. Un traductor privilegiado: el autotraductor / H. Tanqueiro // Quaderns: Revista de Traducció. – 1999. – № 3. – P. 23.

4. Рагойша, В. П. Проблемы перевода с близкородственных языков: белорусско-русско-украинский поэтический взаимоперевод / В. П. Рагойша. – Минск: Изд-во БГУ, 1980. – С. 41.
5. Рагойша, В. П. Проблемы перевода с близкородственных языков: белорусско-русско-украинский поэтический взаимоперевод. – С. 43.
6. Рагойша, В. П. Проблемы перевода с близкородственных языков: белорусско-русско-украинский поэтический взаимоперевод. – С. 35.
7. Михайловская, Н. Г. Путь к русскому слову / Н. Г. Михайловская. – М.: Наука, 1986. – С. 151.
8. Михайловская, Н. Г. Путь к русскому слову. – С. 153.
9. Вайнрайх, У. Языковые контакты: состояние и проблемы исследования / У. Вайнрайх. – Киев: Вища шк., 1979. – С. 144.
10. Карлинский, А. Е. Взаимодействие языков: билингвизм и языковые контакты / А. Е. Карлинский. – Алматы: КазУМОиМЯ, 2011. – С. 153.
11. Карлинский, А. Е. Взаимодействие языков: билингвизм и языковые контакты.
12. Карлинский, А. Е. Взаимодействие языков: билингвизм и языковые контакты.
13. Семчинский, С. В. Семантическая интерференция языков / С.*В. Семчинский. – М.: Высш. шк., 1974. – С. 76.
14. Энциклопедический словарь-справочник лингвистических терминов и понятий. Русский язык: в 2 т. / А. Н. Тихонов [и др.]; под общ. ред. А. Н. Тихонова, Р. И. Хашимова. – 2-е изд., стер. – М.: ФЛИНТА, 2014. – Т. 1. – С. 69–70.

Summary

The article explains the self-translations' division on the territorial-linguistic principle. In addition, it sets the distinctive features of language interference in the Belarusian-Russian self-translations as a result of the analysis of speech disorders in terms of their part of speech, spontaneity degree and the type of interferema, as well as correlation with the levels of the language system.